

Eduskunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Lausuntopyyntö: HE 56/2026 vp

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain ja saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Yleisarvio esityksestä

Hallituksen esityksen tavoitteena on kehittää hyvinvointialueiden rahoitusmallia sekä hillitä kustannusten kasvua. Tavoitteet ovat ymmärrettäviä valtiontalouden näkökulmasta. Esitetyt keinot muodostavat kuitenkin vakavan ristiriidan sosiaali- ja terveyspalvelujen todellisen kehityksen kanssa. Väestön ikääntyminen lisää palvelutarvetta voimakkaasti pitkälle 2040-luvulle asti samalla, kun henkilöstöresurssit ovat jo nykyisin riittämättömät.

Esityksen keskeinen muutos on palvelutarpeen kasvun huomioimisen alentaminen 60 prosenttiin. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että rahoitus ei enää seuraa todellista palvelutarvetta. Kyse ei ole yksittäisestä säästötoimesta vaan rakenteellisesta muutoksesta, joka synnyttää joka vuosi uudelleen kasvavan rahoitusvajeen. Tämä ratkaisu on erityisen ongelmallinen tilanteessa, jossa ikääntyneiden palvelutarve kasvaa nopeasti ja jossa vanhusten ympärivuorokautisen asumispalvelun ja kotihoidon resurssit ovat jo nykyisin monilla alueilla alimitoitettut.

Tällainen ratkaisu ei myöskään ole yhteensopiva sen kanssa, että hyvinvointialueiden tulee turvata perustuslain edellyttämät riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.

Perustuslain, oikeuskanslerin ja lainsäätäjän lähtökohdat

Perustuslakivaliokunta on toistuvasti korostanut, että rahoituksen tulee riittävästi vastata palvelutarvetta. Ratkaisevassa asemassa hyvinvointialueiden tehtävien hoitamisessa on nimenomaan valtion rahoituksen riittävyys ja oikea kohdentaminen. Tätä lähtökohtaa ei voida sivuuttaa valtiontaloudellisilla perusteluilla.

Keväällä 2025 valtioneuvoston oikeuskansleri korosti valtion velvollisuutta seurata rahoitusmallin toimivuutta ja ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin, mikäli rahoitus ei turvaa palvelujen järjestämistä. Tässä esityksessä tätä velvoitetta ei ole riittävästi huomioitu. Esitys rakentuu oletukselle, että säästöt voidaan toteuttaa ilman vaikutuksia palveluihin, vaikka samaan aikaan tunnustetaan palvelujärjestelmän nykyiset ongelmat.

Kysymys on myös oikeudellisesta johdonmukaisuudesta. Jos rahoitus ei riitä, hyvinvointialueilla ei ole tosiasiallisia edellytyksiä noudattaa niille asetettua lainsäädäntöä. Tällöin järjestelmä siirtää vastuun lainsäätäjältä toimeenpanijalle tavalla, joka ei ole hyväksyttävissä.

Palvelutarpeen kasvu ja rahoituksen riittävyys

Esitetty muutos, jonka mukaan hyvinvointialueiden rahoituksessa huomioitaisiin jatkossa vain 60 prosenttia palvelutarpeen kasvusta, merkitsee käytännössä siirtymistä pysyväan rahoitusvajeeseen suhteessa väestön todellisiin hoidon ja hoivan tarpeisiin. Väestön ikääntyminen ja palvelutarpeen kasvu ovat rakenteellisia, ennakoitavia ilmiöitä, eikä niiden rahoituksen alikompensointi poista tarvetta palveluille, vaan siirtää kustannuksia järjestelmän sisällä raskaampiin ja kalliimpiin palveluihin. Tämä heikentää mahdollisuuksia turvata oikea-aikainen hoito ja lisää riskiä hoidon viivästymisestä, mikä pitkällä aikavälillä kasvattaa kokonaiskustannuksia.

Samanaikainen julkisen talouden kiristäminen tasaisina, kaikkiin toimintoihin kohdistuvina leikkauksina johtaa sosiaali- ja terveydenhuollossa tilanteeseen, jossa kehittämiseen, ennaltaehkäisyyn ja tuottavuuden parantamiseen ei jää riittäviä resursseja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimet jäävät alimitoitetuiksi, vaikka juuri niillä olisi keskeinen rooli raskaampien palvelujen tarpeen vähentämisessä. Kun ennaltaehkäisyyn ja peruspalveluihin ei pystytä panostamaan, palvelujärjestelmä kuormittuu korjaavan ja erikoistuneen hoidon kautta, mikä on kustannuksiltaan selvästi kalliimpaa.

Tällainen rahoitus- ja säästöpolitiikan yhdistelmä on ristiriidassa sote-uudistuksen keskeisen tavoitteen kanssa, joka on kustannusten kasvun hallinta. Kustannusten hillitseminen edellyttää rakenteellisia uudistuksia, palvelujen painopisteen siirtämistä varhaisempaan vaiheeseen sekä investointeja toimintatapojen kehittämiseen. Mikäli rahoitusta leikataan samanaikaisesti, kun palvelutarve kasvaa, hyvinvointialueiden mahdollisuudet toteuttaa näitä muutoksia heikkenevät olennaisesti. Tällöin säästöt jäävät lyhytaikaisiksi ja syntyy jopa lisäkustannuksia, kun ongelmat kasautuvat ja siirtyvät raskaampiin palveluihin.

SuPer katsoo, että palvelutarpeen järjestelmällinen alirahoitus yhdessä tasaleikkausten kanssa vaarantaa palvelujen saatavuuden, henkilöstön riittävyyden sekä koko uudistuksen vaikuttavuuden. Kestävä kustannuskehitys voidaan saavuttaa vain turvaamalla riittävä rahoitus palvelutarpeen kasvuun sekä mahdollistamalla investoinnit ennaltaehkäisyyn, peruspalveluihin ja tuottavuuden parantamiseen.

Tarveperusteinen rahoitus ja tietopohjan ongelmat

On myönteistä, että tarveperusteisuuden merkitystä korostetaan rahoituksessa ja että tarvemallin kehittämisessä hyödynnetään tutkimustietoa. Samalla on kuitenkin todettava, että keskeiset tutkimukseen perustuvat kehittämis ehdotukset jätetään vielä toteuttamatta. Tämä heikentää rahoitusmallin kykyä kuvata todellista palvelutarvetta.

Tarvemallin tietopohjaan liittyy merkittäviä haasteita. Rahoitus määräytyy rekisteritietojen perusteella, joiden laatu ja yhdenmukaisuus vaihtelevat. Tämä luo kannustinongelmia ja riskin siitä, että rahoitus ei kohdistu aidon palvelutarpeen perusteella. On välttämätöntä, että virheellisiin tietoihin perustuva rahoitus voidaan korjata tehokkaasti ja että järjestelmä ei mahdollista perusteetonta taloudellista hyötyä.

Yksityisen sektorin vaikutus rahoitukseen

Hallituksen esityksessä tunnistetaan ongelma, jossa yksityisen sektorin diagnoosit vaikuttavat rahoituksen kohdentumiseen alueiden välillä. Alueilla, joilla yksityistä palvelutarjontaa on enemmän, palvelutarve näyttäytyy suurempana, vaikka kustannukset eivät kohdistu samassa määrin hyvinvointialueille.

Tämä johtaa tilanteeseen, jossa rahoitus ei kuvaa todellista kustannusvastuuta eikä turvaa yhdenvertaisia palveluja. Alueet, joilla asukkaat ovat riippuvaisempia julkisista palveluista, voivat jäädä rahoituksessa epäedulliseen asemaan. Tällainen rakenteellinen vinouma on korjattava rahoitusmallissa.

Alueiden eriytyminen ja rahoituksen vaikutukset

Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on jo nyt eriytynyt voimakkaasti, ja esityksen vaikutukset lisäävät tätä kehitystä. Rahoituksen leikkaukset kohdistuvat suhteellisesti voimakkaammin juuri niille alueille, joilla palvelutarve on suurin ja väestökehitys heikointa.

Vaikka esityksessä arvioidaan, että palvelujen järjestämisen edellytykset eivät vaarannu, käytännön tilanne osoittaa muuta. Jo nykyisellään on palveluja, joiden toteuttaminen on vaikeuksissa. On perusteltua kysyä, millä tavoin rahoituksen kiristäminen voisi tässä tilanteessa turvata palvelujen toteutumisen.

Yhdenvertaisuus ja järjestelmän uskottavuus

Hyvinvointialueuudistuksen keskeinen tavoite oli turvata yhdenvertaiset palvelut koko maassa. Tämä tavoite ei toteudu, jos rahoitusjärjestelmä ei kykene huomioimaan alueiden todellisia tarpeita ja kustannuksia.

Tilanne, jossa osa alueista ei pysty turvaamaan edes lakisääteisiä palveluja, tarkoittaa käytännössä sitä, että järjestelmä ei toimi tarkoitetulla tavalla. Tällaisessa tilanteessa tarvitaan rahoitusmallin uudelleenarviointi, ei sen kiristäminen.

Johtopäätökset

Esitys perustuu oletukseen, että kustannusten kasvua voidaan hillitä ilman merkittäviä vaikutuksia palveluihin. Sosiaalihuollon ja vanhuspalvelujen näkökulmasta tämä oletus ei ole realistinen. Palvelutarpeen kasvu on rakenteellista ja pitkäkestoista, eikä sitä voida sopeuttaa rahoitusta leikkaamalla ilman, että palvelujen taso heikkenee.

Rahoituksen kiristäminen lisää henkilöstön kuormitusta, heikentää palvelujen saatavuutta ja siirtää kustannuksia raskaampiin palveluihin. Näin syntyvä kehitys on sekä taloudellisesti että sosiaalisesti kestävä.

Esitystä tulee muuttaa siten, että hyvinvointialueiden rahoitus vastaa todellista palvelutarpeen kasvua ja turvaa perustuslain edellyttämät palvelut kaikilla alueilla. Tarveperusteisen rahoitusmallin tietopohjaa on vahvistettava ja rahoituksen kohdentumisen oikeudenmukaisuus varmistettava. Sosiaalihuollon ja vanhuspalvelujen asema on turvattava rahoituksessa nykyistä vahvemmin.

Esitystä ei tule hyväksyä nykyisessä muodossaan.

Helsingissä 25.5.2026

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Päivi Inberg
puheenjohtaja

Jussi Salo
kehittämiskoordinaattori